

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Yksityiskoulujen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua lukiokoulutukseen ehdotetuista uudistuksista. Yksityiskoulujen liitto pitää ehdotuksia tarpeellisina uudistuksina, joiden myötä lukiokoulutus vastaa yhä kattavammin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Ehdotuksissa on kuitenkin myös merkittäviä puutteita ja haasteita. Esimerkiksi englanninkielisen ylioppilastutkinnon osalta ehdotukset eivät kaikilta osin huomioi kohderyhmän tarpeita. Oppimisen tuen osalta ehdotus on hallinnollisesti raskas. Lisäksi perusopetuksen tukijärjestelmää ollaan uudistamassa samaan aikaan ja siksi lukion osalta olisi järkevää odottaa tuon uudistuksen valmistumista.

Hallituksen ohjelmassa tavoiteltiin lukiokoulutukseen rahoitusuudistusta, jonka myötä rahoitus vastaisi aremmin lukiokoulutuksen todellisiin kustannuksiin. Tämä ei kuitenkaan toteudu, sillä ehdotuksiin ei sisälly toimia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain osalta. Jatkossakin lukiokoulutuksessa keskimääräistä yksikköhintaa laskettaessa tehdään vähennys, jonka vaikutus lukiokoulutuksen rahoitukseen on merkittävä. Näin ollen on tarkasteltava erittäin kriittisesti sitä, mihin lukiokoulutuksen resurssit kohdentuvat ja riittävät.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Yksityiskoulujen liitto pitää hyvänä, että oppimisen tukea kehitetään koulutusjärjestelmässä kokonaisuutena, jotta se toimii oppijan näkökulmasta järkevästi. Koulutusmuotojen erilaiset piirteet ja tavoitteet on kuitenkin huomioitava ja siksi ei ole tarkoituksenmukaista varsinaisesti yhtenäistää tuen lainsäädäntöä samanlaiseksi kaikissa koulutusmuodoissa. On hyvä, että ehdotuksessa selkeytetään tiedonsiirtoon liittyviä käytänteitä koulutuksen nivelvaiheessa. Tämä on olennaista niissä tilanteissa, joissa opiskelija siirtyy eri järjestäjän tarjoamaan koulutukseen perusopetuksen jälkeen.

Yksityiskoulujen liitto ei näe merkittäviä haasteita lukiokoulutuksen nykyisessä tuen lainsäädännössä. Yksityiskoulujen liiton mukaan oikeudesta tukiopeutukseen voidaan säätää lukiolaissa. Tukiopeutus on lukio-opiskeluun hyvin soveltuva tuen muoto ja ehdotettu muotoilu vastaa nykyistä käsitystä tukiopeutuksen toteutuksesta. Yksityiskoulujen liiton mielestä on tärkeää, että ehdotuksesta käy selkeästi ilmi, että oikeus tukiopeutukseen koskee niitä tilanteita, joissa opiskelija tarvitsee tukea lukion oppimäärän suorittamiseksi. Koulutuksen järjestäjä voi tietenkin tarjota tukiopeutusta myös laajemmin, mutta lainsäädännössä kohderyhmän rajaaminen on tarkoituksenmukainen ja olennainen.

Ehdotuksessa esitetään muutoksia myös erityisopetukseen. Erityisopetus on vielä verrattain uusi tukimuoto velvoittavana kaikissa lukioissa. Karvin arvioinnin mukaan erityisopetuksen asema on vahvistunut lukioissa, ja opiskelijoiden mahdollisuudet saada tarvitsemaansa oppimisen tukea ovat lisääntyneet. Yksityiskoulujen liitto pitää erittäin keskeisenä sitä, että erityisopetuksella määritellään erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan konsultaatioon perustuva muu opetus ja ohjaus, jota antaisi muu opetushenkilöstö. Aineenopettajien merkitys tässä prosessissa keskeinen, joten on luontevaa, että heidän roolinsa tunnustetaan myös tuen tarjoamisessa.

Yksityiskoulujen liitto ei kannata hallintopäätöksen tekemistä erityisopetuksesta. Yksityiskoulujen liitto korostaa, että opiskelijan oikeusturvan kannalta tärkeintä on tuen tosiasiallinen toteutuminen. Resurssit on syytä kohdentaa mahdollisimman täysimääräisesti tähän erilaisen hallinnollisen menettelyn sijaan.

Perusopetuksen oppimisen tukeen on kohdentumassa merkittäviä muutoksia ja siksi vaikutusten arviointi nykytilanteen pohjalta on ongelmallista. Yksityiskoulujen liitto ehdottaakin, että erityisopetuksen osalta hallituksen esitys valmistellaan ja annetaan vasta sen jälkeen, kun perusopetuksen oppimisen tuen uudistus on valmistunut. Tuen pykälät lukiolaissa olisi joka tapauksessa uudistettava, sillä ehdotuksessa viitataan uudistettavana oleviin perusopetuksen pykäliin.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Yksityiskoulujen liitto kannattaa sitä, että lukiokoulutuksessa korotusta kohdennettaisiin jatkossa oppilaitoksen koon sijaan koulutuksen järjestämisen olosuhteiden perusteella. Tämä antaa paremmat edellytykset turvata lukiokoulutuksen saavutettavuus. Yksityiskoulujen liitto katsoo, että ehdotuksella ei täysimääräisesti vastata hallitusohjelman tavoitteeseen pienten lukioiden lisän uudistamisesta tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, sillä jatkossakin pienten lukioiden lisääminen ehdotetaan jaettavan puolikkaana nykyisestä.

Yksityiskoulujen liiton mukaan ehdotus olisi tasapainoisempi, mikäli se huomioisi myös maahanmuuttajataustaisen väestön. Tämä näkökulma saavutettavuuteen on lukiokoulutuksessa keskeinen, sillä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ohjautuu lukioon suhteessa kantaväestöön keskimääräistä vähemmän.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Yksityiskoulujen liitto kannattaa lukiolakiin ja ylioppilastutkintolakiin ehdotettuja muutoksia, jotka mahdollistavat englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisen. On tärkeää, että vuosien odotuksen jälkeen (lakiesitys 2018) koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus hakea englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämislupaa.

On hyvä, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen jätetään koulutuksen järjestäjälle harkinnanvaraa ja päätösvaltaa opiskelijaksiotossa. Kuitenkin lakiesitys (21 §) "merkittäviä haasteita suoritua opinnoista suomen tai ruotsin kielellä" jättää paljon vastuuta koulutuksen järjestäjälle, mikä ei sellaisenaan edistä eri koulutuksenjärjestäjien päätöksenteon yhdenvertaisuutta.

Englanninkieliseen lukiokoulutukseen opiskelijavalinnan kriteerinä ei kuitenkaan voi olla ajallinen määre (esimerkiksi kuinka monta vuotta Suomessa on asunut), koska nuorella voi olla merkittäviä haasteita suoritua lukio-opinnoista useiden Suomessa vietettyjen vuosien jälkeenkin (syyt ovat monenlaisia). Esitysluonnoksessa todetaan, että kielitaidon arvioimisessa lähtökohtana voisi olla opiskelijan aikaisempi koulutuspolku, mikä on luonteva lähtökohta kielitaidon arvioimiseksi. Kielitaidon arviointi suomen ja englannin kielissä englanninkieliseen lukiokoulutukseen pyrittäessä voisi perustua Eurooppalaiseen viitekehukseen, ja samalla merkittävä haaste olisi yksinkertaisempi arvioida, jos se perustuisi samaan kriteeristöön kaikilla opetuksenjärjestäjillä (esim. alle B2 tason oppijalle akateemiset lukio-opinnot tuovat merkittävän haasteen).

Riittävä englannin kielen taitotaso englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakeville on tarpeellista määritellä valtakunnallisesti. Taitotasoarvioinnin voisi perustua esimerkiksi eurooppalaiseen viitekehukseen.

Englanninkielisen koulutuksen tarjoavat koulutuksen järjestäjät tarvitsevat lisäresursseja muun muassa todistusten vastaavuuksien tarkistamiseen, kielitaidon arviointiin sekä hakijoiden neuvontaan ja ohjaukseen. Englanninkieliseen lukiokoulutukseen haetaan myös ulkomailta käsin, mikä lisää neuvonnan ja ohjauksen tarvetta.

On hyvä, että englanninkielisen lukion opetussuunnitelman perusteet vastaavat sisällöltään suomen- ja ruotsinkielisiä opetussuunnitelman perusteita. Samoin kuin ruotsin- ja suomenkielisiin opetussuunnitelmiin myös englanninkieliseen opetussuunnitelmaan tulee sisällyttää mahdollisuus paikallisesti päätettäviin asioihin.

Englanninkieliseen lukiokoulutukseen tulee sisällyttää suomen tai ruotsin kielen opintoja, mikä tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuitenkin pakollinen suomi tai ruotsi toisena kielenä -koe nyky muodossa olisi monelle englantilaisen lukiokoulutuksen opiskelijalle mahdoton läpäistä, koska kielitaito ei ehdi kehittyä tarpeeksi S2/R2-kokeen suorittamista varten. Vaihtoehtoina tulisi olisi suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2 ja R2) tai vieraana kielenä -koe (S3 ja R3). Vaihtoehtoisilla S2/R2 ja S3/R3 kokeet tarjoaisivat opiskelijoille realistisen mahdollisuuden suorittaa suomen tai ruotsin koe hyväksytysti.

Yksityiskoulujen liitto katsoo, että perusajatus siitä, että suomen-, ruotsin ja englanninkieliset ylioppilastutkinnot ovat yhteismitallisia on hyvä. Yhteismitallisuus ei kuitenkaan toteudu, mikäli englanninkielisessä ylioppilastutkinnossa ei olisi tarjolla englannin kieli ja kirjallisuus koetta, joka olisi yhteismitallinen suomen tai ruotsin kielen ja kirjallisuuden ylioppilastutkinnon kokeen kanssa. Mikäli uutta koetta englannin kieli ja kirjallisuus ei tarjota, nykyinen englannin A-oppimäärään perustuva ylioppilaskoe tulisi muokata englanninkielisemmäksi. Nykyinen koe sisältää runsaasti suomea eikä se sellaisenaan ole soveltuva englanninkielisen tutkinnon kokeeksi.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Yksityiskoulujen liitto kannattaa hallituksen asettamaa tavoitetta taito- ja taideaineiden aseman vahvistamisesta lukiokoulutuksessa. Nyt ehdotettu ratkaisu, jossa liikunnan, musiikin ja kuvataiteen diplomeista tehdään osa ylioppilastutkintoa, on Yksityiskoulujen liitton mukaan lainsäädännön tasolla toimiva. Yksityiskoulujen liitto pitää tärkeänä, että kokeeseen voi kuulua valmistava näyttö, joka voidaan suorittaa muuna ajankohtana kuin varsinaisena tutkinnon koepäivänä.

Tässä vaiheessa on vaikea arvioida varsinaisten kokeiden toimivuutta. Ehdotuksessa todetaan, että Ylioppilastutkintolautakunta kehittää uudet taito- ja taideaineiden kokeet nykyisten lukiodiplomien pohjalta. Yksityiskoulujen liitto korostaa, että kokeessa arvioidaan monipuolisesti näiden oppimäärän tavoitteiden saavuttamista. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa lisäkustannuksia on huomioitu aiheutuvan kahdesti vuodessa toteutettavasta tutkintopäivästä sekä koepäivää edeltävästä valmistavasta näytöstä mm. tila- ja välineistökustannuksina. Näiden tila- ja välineistökustannusten on oltava järjestäjän kannalta kohtuulliset.

Aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärään ei sisälly taito- ja taideaineiden opintoja, mutta myös aikuislukioiden opiskelijoilla olisi kuitenkin oikeus taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeeseen osallistumiseen edellytysten täytyessä. Yksityiskoulujen liitto tulkitsee uudistusta niin, että jatkossakaan järjestäjä ei ole velvollinen tarjoamaan aikuisten oppimäärän mukaan opiskeleville kyseisten oppiaineiden opintoja. Käytännössä osa aikuislukioista voi halutessaan erilaisilla yhteistyöjärjestelyillä pyrkiä järjestämään mahdollisuuden suorittaa ylioppilastutkinnosta annetussa laissa määritellyt kokeisiin osallistumiseen edellytettävät opinnot. Vaihtoehtoisesti opiskelija voi itse ilmoittautua aineopiskelijaksi suorittamaan näitä opintoja.

Yksityiskoulujen liitto pitää tärkeänä, että jatkossa lukiodiplomi on mahdollista suorittaa edelleen kotitaloudessa, käsityössä, mediassa, tanssissa ja teatterissa. On tärkeää, että Opetushallitus jatkaa näiden diplomien kehittämistä. Kehittämistyöhön on kuuluttava myös diplomitarjonnan laajentaminen nykyisestä.

6. Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

7. Muut kommentit

-

Sutinen Jussi
Yksityiskoulujen Liitto ry